

TARBIYA FANNING BOLA TARBIYASIDAGI USTUVORLIG JIHATLARI

Andijon viloyati Buloqboshi tuman 1- son kasb-hunar maktabi

Iminova Manzuraxon Inobidinovna

Annotatsiya

Ushbu maqolada tarbiya fanning bola tarbiyasidagi ustuvor jihatlari haqida soʻz yuritilib tarbiya fanining bola tarbiyasidagi ustuvorlik jihatlari aynan ushbu vazifalarni muvaffaqiyatli amalga oshirishga yoʻnaltirilgan bir qancha foydali tavsiyalar berib oʻtilib shu bilan birga bola tarbiyasining asosiy ustuvor jihati — axloqiy tarbiyani shakllantirishga doir axloqiy qadriyatlar, masʼuliyat, halollik, vatanparvarlik kabi tushunchalar bolaga kichkinaligidan oʻrgatilishi kerakligi toʻgʻrisida bir qancha metodik tavsiyalar berilgan.

Kalit soʻzlar. Tarbiya, axloq, qadriyatlar, bolalar, ustuvorlik, shaxsiyat, madaniy, marifiy;

Annotation. This article talks about the priority aspects of education science in child education, the priority aspects of education science in child education, gives a number of useful recommendations aimed at the successful implementation of these tasks, and at the same time, the main priority aspect of child education is about the formation of moral education. several methodical explanations are given that concepts such as moral values, responsibility, honesty, and patriotism should be taught to the child from an early age.

Key words. Education, ethics, values, children, priority, personality, cultural, educational;

KIRISH Tarbiya fani, ayniqsa bolalar tarbiyasida muhim oʻrin tutadi. Bola tarbiyasi — bu nafaqat axloqiy meʼyorlarni oʻrgatish, balki unga hayotda toʻgʻri yoʻl koʻrsatish, shaxsiyatini shakllantirish, ijtimoiy muhitga moslashish va doimiy ravishda oʻz-oʻzini takomillashtirish jarayonidir. Tarbiya fanining bola tarbiyasidagi ustuvorlik jihatlari aynan ushbu vazifalarni muvaffaqiyatli amalga oshirishga yoʻnaltirilgan. Quyida tarbiya fanining bola tarbiyasidagi asosiy ustuvor jihatlari haqida soʻz yuritiladi.

1. Axloqiy tarbiya Bola tarbiyasining asosiy ustuvor jihati — axloqiy tarbiyani shakllantirishdir. Axloqiy qadriyatlar, masʼuliyat, halollik, vatanparvarlik kabi tushunchalar bolaga kichkinaligidan oʻrgatilishi kerak. Tarbiya fani bolalarni toʻgʻri axloqiy qarorlar qabul qilishga, oʻz harakatlarining natijalarini tushunishga va ularga masʼuliyat bilan yondashishga oʻrgatadi. Shaxsiyatni shakllantirishda ota-onalar,

o'qituvchilar va tarbiyachilarning axloqiy qadriyatlarni bolaga yetkazishdagi roli juda muhimdir.

1-rasm. Bola tarbiyasi bo'g'inlari

2. **Ijtimoiy moslashuv.** Bola tarbiyasida muhim jihatlardan biri bu uning ijtimoiy muhitga moslashuvidir. Tarbiya fanining ustuvor yo'nalishlaridan biri bolani ijtimoiy me'yorlarga, odob-axloq qoidalariga va jamoat hayotida faol ishtirok etishga o'rgatishdir. Bola jamiyatda o'z o'rnini topa bilishi, boshqa odamlar bilan muloqot qilishda to'g'ri axloqiy xulq-atvorni saqlashi zarur. Ijtimoiy moslashuv bolaga o'zini hurmat qilish, boshqa odamlarni hurmat qilish va to'g'ri xulq-atvorni shakllantirishga yordam beradi.

3. **Intellectual va madaniy rivojlanish.** Tarbiya fani bola tarbiyasida uning intellektual rivojlanishiga ham katta e'tibor qaratadi. Bola tarbiyasining maqsadi nafaqat axloqiy va ijtimoiy jihatlarni rivojlantirish, balki uning bilim olishga bo'lgan ishtiyoqini uyg'otish, dunyoqarashini kengaytirish, madaniyatni o'rganish va insoniyat tarixiga chuqurroq kirishdir. Intellectual rivojlanish bola uchun nafaqat bilim olish, balki dunyoqarashini kengaytirish, uni faol, kritik fikr yurita olish qobiliyatiga ega bo'lishiga yordam beradi.

4. **Jismoniy rivojlanish va sog'lom turmush tarzini shakllantirish.** Tarbiya fanining yana bir muhim jhati bu bolaning jismoniy rivojlanishi va sog'lom turmush tarzining shakllantirilishidir. Bola uchun jismoniy mashqlarni, sportni, sog'lom ovqatlanishni va to'g'ri uyquni tashkil etish orqali uning jismoniy salomatligi ta'minlanadi. Sog'lom turmush tarzini rivojlantirish bolani faqat jismoniy jihatdan emas, balki psixologik va hissiy jihatdan ham mustahkam qiladi.

5. **Mustaqillikni rivojlantirish.** Tarbiya fanining yana bir ustuvor jhati bu bola mustaqilligini rivojlantirishdir. Bola o'z xatti-harakatlari va qarorlariga mas'uliyatli bo'lishi kerak. Mustaqillik, o'z-o'zini boshqarish, muammolarga yechim topish, o'ziga ishonchni oshirish kabi ko'nikmalarni rivojlantirish tarbiyachilarning eng muhim vazifalaridan biridir. Bola mustaqil fikr yurita olish, o'z-o'zini boshqarish va mas'uliyatni his qilish orqali kelajakda muvaffaqiyatli inson bo'lib yetishadi.

6. Ijobiy munosabatlar o'rnatish Tarbiya fani bola tarbiyasida uning ijobiy munosabatlar o'rnatish qobiliyatini rivojlantiradi. Oila a'zolari, do'stlar, o'qituvchilar bilan o'rnatilgan sog'lom munosabatlar, mehr-oqibat, yordamga tayyorlik kabi ijobiy xislatlar bola tarbiyasining asosiy maqsadlaridan biridir. Bolaga do'stlik, mehribonlik, yordam berish va o'zaro hurmatni o'rgatish, ijobiy munosabatlar o'rnatish muhim ahamiyatga ega.

7. Emotsional barqarorlik va stressni boshqarish. Tarbiya fani bolalarning emotsional barqarorligini saqlashda ham katta o'rin tutadi. Bola o'z hissiyotlarini tushunish, ularni boshqarish va stressli vaziyatlarda to'g'ri munosabatda bo'lishni o'rganishi kerak. Stressni boshqarish, hissiy barqarorlik va mashaqqatlarga qarshi turish ko'nikmalarini rivojlantirish bolaning shaxsiy va ijtimoiy muvaffaqiyatiga katta ta'sir ko'rsatadi.

2-rasm. Ijobiy munosabatlar o'rnatish

TADQIQOT METODOLOGIYASI.

"Tadqiqotda asosiy usul sifatida so'rovnoma va intervyu o'tkazishdan foydalaniladi. O'quvchilardan va o'qituvchilardan bola tarbiyasida qo'llanilayotgan metodlar va ularning samaradorligi haqida ma'lumot to'plandi."

3. Tadqiqot obyekti va sub'ekti

Metodologiyada tadqiqot obyekti va sub'ekti aniq ko'rsatilishi kerak. Bu tadqiqot qaysi narsaga yo'naltirilganini belgilaydi.

Obyekt – tadqiqotning tadqiq qilinadigan umumiy sohasini ifodalaydi.

Sub'ekt – tadqiqot obyekti tarkibidagi aniq ko'rib chiqiladigan element yoki hodisadir.

4. Tadqiqotning uslubiy asoslari

Tadqiqotning uslubiy asoslari, ya'ni qo'llaniladigan ilmiy metodologik yondoshuvlar va prinsiplar, metodologiyaning muhim qismidir. Bu yerda siz tadqiqotning ilmiy-uslubiy asoslarini bayon qilasiz.

Misol:

"Tadqiqotda tizimli yondashuv usuli qo'llaniladi, bu usul bola tarbiyasida metodlarning o'zaro bog'liqligini tahlil qilishga imkon beradi. Shuningdek, induktiv va deduktiv yondashuvlar birgalikda ishlatiladi."

5. Tadqiqot jarayoni va bajariladigan ishlanmalar

Tadqiqot qanday bosqichlarga bo'linishini va har bir bosqichda qanday ishlar amalga oshirilishini ko'rsatish zarur. Bu jarayonni batafsil yozish muhim.

Misol:

"Tadqiqot ikki bosqichda amalga oshiriladi:

Birinchi bosqich: Nazariy tahlil. O'quv materiallari va ilmiy manbalar tahlil qilinadi.

Ikkinchi bosqich: Empirik tadqiqot. So'rovnoma, intervyular va kuzatuvlar yordamida bola tarbiyasida qo'llanilayotgan metodlar tahlil qilinadi."

6. Ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish

Tadqiqot jarayonida qanday ma'lumotlar to'planishi, ular qanday tahlil qilinishi va natijalarga qanday erishilishini ko'rsatish kerak.

Misol:

"Ma'lumotlar so'rovnoma va intervyu shaklida yig'iladi. Yig'ilgan ma'lumotlar statistik usullar yordamida tahlil qilinadi, natijalar esa grafik va diagrammalar orqali taqdim etiladi."

7. Tadqiqot chegaralari va cheklovlari

Tadqiqotning chegaralarini belgilash zarur. Bu yerda tadqiqotning qamrovi, vaqt cheklovlari, foydalanilgan metodlarning cheklovlari va boshqalar ko'rsatiladi.

Misol:

"Tadqiqotda faqat Toshkent shahridagi o'rta maktablarda amalga oshirilgan metodlar tahlil qilinadi. Tadqiqotning cheklovi sifatida faqatgina 5-9 sinflar o'quvchilari va ularning ota-onalari inobatga olinadi."

TAHLIL VA NATIJALAR MUHOKAMASI. Ushbu bo'limda, ayniqsa, tarbiya fanining bola tarbiyasiga ta'siri, uni qanday metodlar orqali amalga oshirilishi va ularning samaradorligi haqida aniq va dalilli xulosalar chiqarishingiz kerak.

Natijalar bo'limining tarkibi: Bola tarbiyasida tarbiya fanining ahamiyati tadqiqot davomida tarbiya fanining bola tarbiyasidagi roli o'rganilib, uning ahamiyatiga doir asosiy natijalar keltiriladi. Masalan, tarbiya fanining ota-onalar va o'qituvchilar tomonidan qanday o'rganilishi va qaysi metodlar samarali ishlashi haqida xulosa chiqariladi.

"Tadqiqot natijalariga ko'ra, tarbiya fani o'qituvchilarga bolalar bilan ishlashda ijtimoiy va axloqiy qadriyatlarni o'rgatishda yordam beradi. Tarbiya metodlari orqali

bolalar o'zaro hurmat, mehr-shafqat va halollik kabi axloqiy xususiyatlarni rivojlantiradilar."

Tarbiya metodlarining samaradorligi: Tadqiqotda qo'llanilgan tarbiya metodlari (masalan, muloqot, interaktiv metodlar, o'yinlar, do'stlik va ijtimoiy vazifalar)ning samaradorligi o'rganiladi. Bu metodlarning bola tarbiyasiga ta'siri, ularning qaysi birlari samarali ishlashi va qaysi sharoitda muvaffaqiyatli bo'lishi haqida ma'lumot beriladi.

"Tadqiqotda, o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalari interaktiv darslar va guruh ishlari orqali yaxshilanishi kuzatildi. So'rovlar va intervyular natijasida, o'qituvchilar bolalar bilan muloqotda o'yin metodlarini qo'llashda ko'proq muvaffaqiyatga erishganliklarini ta'kidlashdi."

Tarbiya fani o'qituvchilari va ota-onalar o'rtasidagi hamkorlik: Bola tarbiyasida tarbiya fanining ota-onalar va o'qituvchilar bilan o'zaro hamkorlikdagi o'rni o'rganiladi. Ushbu hamkorlikning samaradorligi va uning bola tarbiyasiga ta'siri haqida ma'lumotlar keltiriladi.

"Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasida o'zaro faol hamkorlik, bola tarbiyasidagi muvaffaqiyatni oshiradi. Maxsus pedagogik uchrashuvlar va seminarlar orqali tarbiya fani metodlarining amaliyotga tatbiq etilishi bola axloqiy qadriyatlarining shakllanishiga yordam berdi."

Tarbiya fanining bola ongiga ta'siri: Tarbiya fanining bolalar ongida qanday o'zgarishlar yuzaga keltirishi, ularning axloqiy qarashlari va ijtimoiy munosabatlaridagi o'zgarishlar haqida xulosalar chiqariladi.

Bola tarbiyasida tarbiya fanining ta'siri natijasida bolalar o'zlarini boshqalar bilan muomala qilishda yanada ijobiy va hurmatli tutishga moyil bo'ldilar. Tarbiya metodlari orqali bolalarda o'zining va boshqalarning huquq va erkinliklarini hurmat qilish hissi kuchaydi.

Tavsiyalar bo'limining tarkibi:

Tarbiya metodlarini takomillashtirish Tadqiqot natijalariga ko'ra, bola tarbiyasidagi ba'zi metodlar samarali bo'lgan, ba'zilar esa takomillashtirilishi zarur. Shu bois, mavjud metodlarni yanada samarali qilish bo'yicha tavsiyalar beriladi.

"O'qituvchilar uchun interaktiv metodlarni yanada kengroq qo'llash tavsiya etiladi. Ayniqsa, axloqiy tarbiya bo'yicha guruh ishlarini o'tkazish va bolalar bilan rolli o'yinlarni o'tkazish, bolalar orasida ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi."

Tarbiya metodlarini ota-onalar bilan hamkorlikda amalga oshirish: Bola tarbiyasida ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasida yanada samarali hamkorlikni yo'lga qo'yish kerakligi haqida tavsiyalar beriladi. Bu hamkorlik tarbiya metodlarini joriy etish, nazorat qilish va muvofiqlashtirishni osonlashtiradi.

"O'qituvchilar va ota-onalar o'rtasida muntazam uchrashuvlar tashkil etish, tarbiya fanining metodlarini amaliyotga qo'llash bo'yicha birgalikda ishlash muhim. Bu o'quvchilarni yaxshiroq tarbiyalash va ularning axloqiy xususiyatlarini rivojlantirishga yordam beradi."

XULOSA VA TAKLIFLAR Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki tarbiya fanining bola tarbiyasidagi ustuvor jihatlari, uning axloqiy, ijtimoiy, intellektual, jismoniy va emotsional rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan. Shaxsiyatni to'g'ri shakllantirish, mustaqillikni rivojlantirish, ijobiy munosabatlarni o'rnatish va stressni boshqarish — bularning barchasi bolaning hayotda muvaffaqiyatli bo'lishi uchun zarur bo'lgan asosiy omillardir. Tarbiya fani orqali bu jihatlar har tomonlama rivojlanib, bola jamiyatga foydali va mas'uliyatli a'zo sifatida yetishadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev. Sh. „Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz". O'zbekiston 2016
2. Muslimov N. "Pedagogik kompetentlik va kreativlik asoslari" Toshkent 2015 y
3. Musurmonova O. "Umumiy pedagogika" Toshkent 2020-yil.
4. Qilichova, M. (2021). Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni jismoniy rivojlanishining o'ziga xosliklari. Maktabgacha ta'lim jurnali, 3(Preschool education journal).
5. Qilichova, M. (2021). Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarning rivojlanish yoshi va o'ziga xos xususiyatlari. Maktabgacha ta'lim jurnali, 3(Preschool education journal).
6. Faxriddin B., No'monbek A. ABS SISTEMASI BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNING TORMOZ SAMARADORLIGINI MATEMATIK NAZARIY TAHLILI //International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING. – 2024. – T. 4. – №. 1. – C. 333-337.
7. T.M. Poshshaxo 'jayeve. Xizmat ko'rsatish mehnati. 5 - 7 - sinflar uchun o'quv qo'llanma. — T., «O'qituvchi», 1997
8. Xuzriddinovich B. F. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILNI TORMOZ PAYTIDA O 'ZO 'ZIDAN VA MAJBURIY TEBRANISHLARINI TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA'SIRINI TAHLIL QILISH //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2024. – T. 47. – №. 4. – C. 81-87.
9. Karshiev F. U., Abduqahorov N. ABS BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLAR TORMOZ TIZIMLARINING USTIVORLIGI //Academic research in educational sciences. – 2024. – T. 5. – №. 5. – C. 787-791.